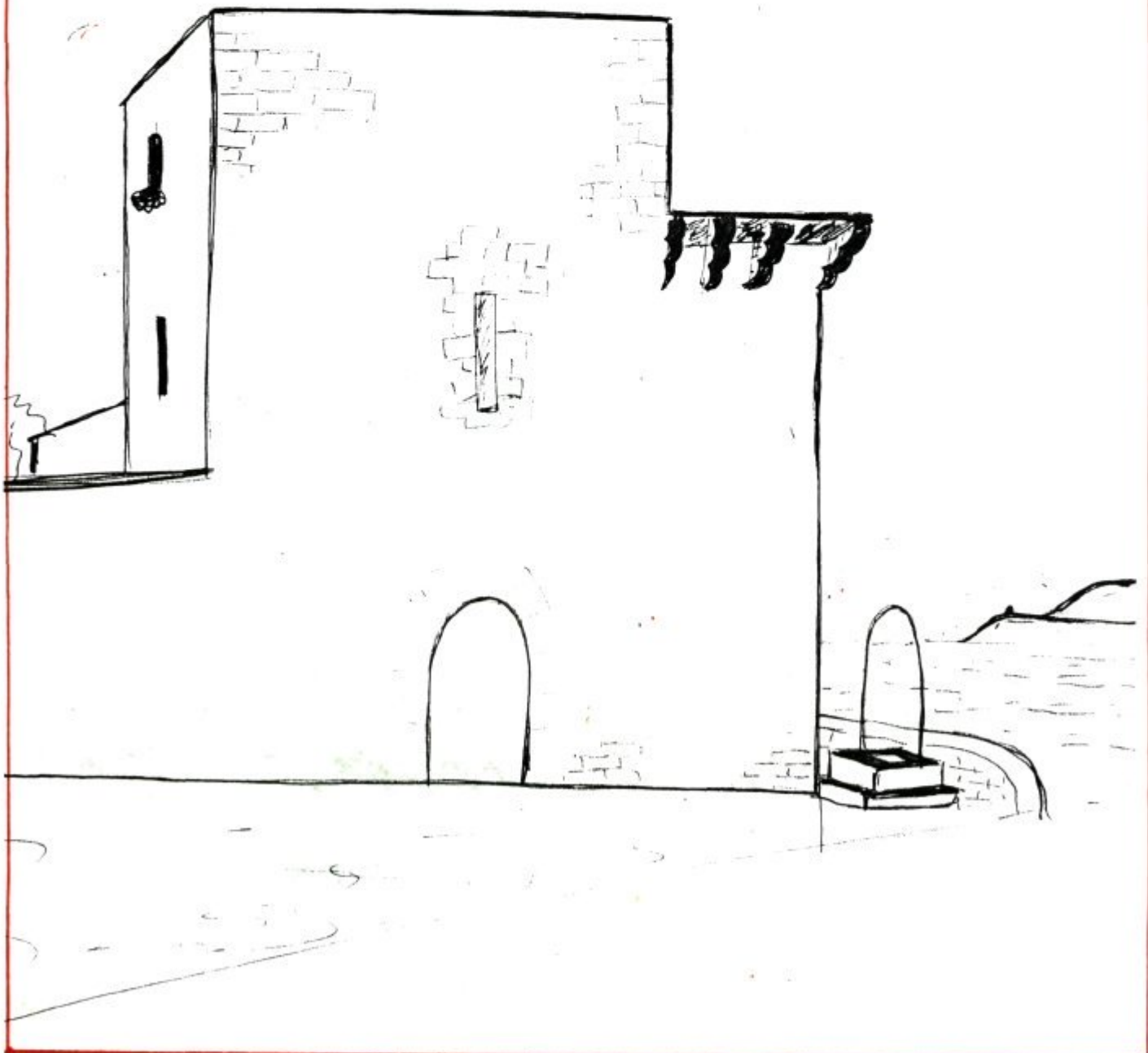

N'ALI

LA REVISTA DE LA COMARCA DE PONENT

Any I n°4

Juliol 1986

A G E N D AURGÈNCIESM E T G E S

Dra. Clar: 1, 2, 3, 11, 12, 20, 21, 29, 30, 31.
 Dr. López: 4, 5, 13, 14, 22, 23, 24.
 Dr. Bestard: 6, 7, 15, 16, 17, 25, 26.
 Dr. Domínguez: 8, 9, 10, 18, 19, 27, 28.

Dr. Bernat Bestard
 Avda. Joan Carles I, 1
 Tl. 671003 (Andratx)

Dr. Jesús Felix Lopez Viejo
 Camí San Carlos, 1
 Tl. 673066 (Port d'Andratx)

Dr. Joaquín Domínguez
 C/ Espanya 19, 1
 Tl. 671252 (Port d'Andratx)

Dra. Maria José Clar
 Avda. Joan Carles I, 1
 Tl. 671003 (Andratx)

Consultori Mèdic d'Andratx
 C/ Alemany Tl. 672161
 A partir de les 10

Consultori Mèdic del Port
 Pòsit de Pescadors
 C/ Isaac Peral Tl. 672022
 A partir de les 9

A.T.S. (Practicant)

D. Ginés Campoy 671204

C O M A R E

Da. Regina Sastree Tl. 675767

A P O T E C A R I E S

1 a 8 Mandilego-Alemany
 8 a 15 Bcnassar
 15 a 22 Mandilego-Alemany
 22 a 29 Bcnassar

T E L É F O N S D ' U R G È N C I A

AMBULÀNCIES 206565
 GUARDIA CIVIL 295050 - 671022
 POLICIA MUNICIPAL
 BOMBERS
 JUTJAT 671462 - 671463

# # # # # # # # # #
 LES URGÈNCIES SÓN
 PER QUAN LES HAN DE
 MESTER NO ADUECEN

H O R A R ID EM I S S E SA N D R A T X

Dissabtes, 20
 Diumenges i Festes
 9 i 20

C A M P D E M A R

Diumenges, 10

P O R T D ' A N D R A T X

Dissabtes, 20, 21
 Diumenges, 11, 20, 21

S ' A R R A C Ó

Dissabtes, 20
 Diumenges, 11, 20

S A N T E L M

Dissabtes, 18

T E L É F O N S P A R R O Q U I A L S

ANDRATX 671404
 S'ARRACÓ 672469
 PORT D'ANDRATX 671671

* * * * *

D E M O G R A F I AJ U L I O LN A I X E M E N T S

Maria del Carmen Vargas
 Fernández

D E F U N C I O N S

Margalida Vich Rosselló
 Manuel Hernández Sanchez
 Pedro Serrano

* * * * *

L L E G I UN ' A L Í

N'ALI

LA REVISTA DE LA COMARCA DE PONENT

Ap. Correus 79
Andratx
Editen:
Coordinador Parro-
quial de Joves
d'Andratx
Centre Cultural
de S'Arracó

Director: Santiago
Cortès i Forteza

Redactor en Cap:
Gaspar Pujol
i Flexas

REDACCIÓ

Biel Ensenyat
i Pujol, Margalida
Ferrà i Ensenyat,
Gabriel Jofre
i Mir, Maria
José Clar i Roca
Pedro Flexas
i Flexas, Margali-
da Sastre i Parpal,
Bartomeu Bosch
i Palmer, Catalina
Alemany i Riera,
Bernat Bestard
i Nadal, Joana
Alemany i Mir.

EQUIP TÈCNIC

Isabel Ensenyat
i Ensenyat, Maria
F. Pujol i Mulet,
Isabel Alemany
i Moyà.

GERENT

Vicenç Flexas
i Alemany.

Impressió: Tallers
propis.

D.L.P.M. 295/1986

EDITORIAL

Una notícia que segurament ha passat desapercebuda per molta gent i que té una gran importància per al nostre poble d'Andratx i S'Arracó és que el passat dia 28 de juliol el Batlle, Baltasar Pujol signava un compromís de col·laboració amb la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social del Govern Balear per construir uns centres sanitaris a Andratx i S'Arracó.

Després de intenses gestions duites personalment pel Sr. Batlle dugueren a la realització d'aquest compromís de col·laboració. S'Arracó, tal vegada el proper mes de setembre ja podrà inaugurar el Centre Sanitari. Andratx haurà d'esperar que les obres a Can Riera segueixin el seu curs. L'edifici de Can Riera, que en el seu dia fou mig cedit per l'Església perquè l'Ajuntament pogués construir un centre social. Aquest edifici haurà de ser enderrocat ja que la seva estructura està bastant deteriorada i costaria més l'acondicionament que fer-lo de nou. Ara bé en la nova construcció se respecta totalment les característiques del vell edifici sobre tot en lo referent a la façana.

La primera planta serà destinada a Unitat Sanitària, on els metges, ATS i Comare podran tenir el seu despatx amb un mínim de comoditat pels pacients i pels mateixos sanitaris.

El primer pis, segona planta, serà destinat a Llar per a la Tercera Edat. Sabem que hi ha una entitat disposta a equipar aquesta segona planta perquè pugui ser un bon cau per als nostres majors. La tercera planta estarà destinada a Cultura, arxiu i biblioteca municipal, coses molt necessàries i que avui en dia som dels pocs pobles que no en tenen.

Felicitem al Sr. Batlle per la seva gestió i esperam que aquestes millores siguin prest una realitat.

LA NIT FOLKLORICA DE LES FESTES

Un dels actes que més havien suscitat interès a les passades festes de Sant Pere entre la gent de la nostra comarca era sense cap mena de dubte la "Nit Folklorica" organitzada per l'Agrupació Folklorica d'Andratx i coordinada per D. Pere J. Porcel amb la participació de les Escoles de Ball Mallorquí de la Comarca.

Tal vegada la reaparició d'algunes persones que altre temps foren "vedettes" dintre els nostres balls regionals a la nostra contrada i l'aplegament de les diferents escoles de ball, integrades en sa majoria per gent jove que estima el nostre Folklore, fou el detonant que feia que la Plaça d'Espanya estigués molt concorreguda amb ganes de veure fins el darrer detall in espectacular (propri nostre i que sabiem havia estat preparat i pensat amb tota serietat durant uns quants mesos amb esforç i il·lusió.

No obstant lo que a priori semblava es convertiria en una esplèndida vetllada o revetla i que tots els assistents en sortirien satisfets de l'espectacle, aviat es trastocà en decepció per la major part de la gent allà replegada.

L'organització de l'acte fou desafortunada en molts d'aspectes, si en principi s'havia pensat actuar damunt una tarima central, llavors resultà que dita tarima no reunia les mínimes condicions de seguretat. Descartada aquesta opció i de cercar un altre empossada just unes poques hores abans de començar l'acte i més si pensam que era diumenge i no es pogué trobar. Descartada aquesta idea es va decidir l'actuació en un costat de la plaça i lo que abans era un semicercle amb prou visibilitat va passar a ser, per obra i gràcia d'uns dels organitzadors un recinte més que tancat a on just les persones que amb gran afany se feren seves les cadires de la primera filera i això que se reservaven per les persones de la "tercera edat" però en gran part foren ocupades per gent jove.

Per altre banda la megafonia fou molt deficient i l'ordre d'actuació preparat no donà les matei-

xes oportunitats als diferents grups que participaren i mentres alguna agrupació pogué exhibir-se bé, altres foren posposades a segon lloc quan lo just haguera estat alternar els diferents participar i donar a tothom les mateixes oportunitats.

Per tant creim que la revetla va esser nefasta per a les dues parts participants: públic i balladors.

El públic desanimat per la mala organització i la nul·la visibilitat trià o bé per deixar la festa, o els qui tenien qualque familiar ballador o cantador aguantar el tipus entre colzades i serpentes.

Els participants foren víctimes dels errors organitzatius i el seu treball es va veure amb dificultats per a connectar amb el públic. Malgrat això no volem restar mèrits a les seves actuacions que foren molt voluntarioses i si animar-los a fer aquesta feina tan interessant i desitjables revetles millors. Tampoc volem restar mèrits als esforços dels organitzadors però s'equivocaren en no voler escoltar o en no demanar parer a altres persones que amb la seva veterania els seus consells haguessen pogut ajudar a canviar el caràcter de la vetllada.

També pensam que la plaça d'Espanya no és el lloc adequat per aquests actes i per ventura hagués quedat més bé a les pistes velles de Basquet i fins i tot els actes del programa haguera quedat més repartit. La plaça és un bon lloc per les verbenes.

Per acabar la nostra crítica, que feim amb el millor talant constructiu i sense cap ànim d'ofendra a ningú, esperam de debò que les properes revetles del Port i S'Arracó se corresponguin de veritat amb l'interès dels espectadors i el treball dels participants i amb els esforços del seu coordinador. Creim que públic, participants i coordinador se mereixen unes vetllades millors. Així ho esperam i ho desitjam.

AIXÍ NO ANAM

Sobre el pregó de festes

No és cap notícia el fet de que s'organitzi un acte de caire cultural a Andratx i la presència de públic sigui escaça. Lo noticiós seria precisament que ocorregués el contrari. Emperò el que succeí amb el pregó de festes fou senzillament ridícul: a l'hora de començar les persones assistents, regidors inclosos, es podien comptar amb els dits de les mans, i encare en sobraven un parell (de dits, vull dir, no de persones). Això que s'havia fet venir un home, en Mascaró Pasarius, prou conegut per la gent a qui teòricament haurien d'interessar aquest tipus d'actes.

Còm així encara passen aquestes coses al nostre poble? Pens que una part de culpa la tengueren els organitzadors (és a dir, l'Ajuntament) que no es preocuparen de mobilitzar i, fins i tot, comprometre a cert número de persones per aconseguir, al menys, una mínima audiència. És clar que difícilment es pot mobilitzar a la gent quan ni els mateixos regidors hi feren acte de presència car només n'hi havia tres, a més del senyor Batle, d'un consistori de tretze membres.

Però la major part de responsabilitat, al meu entendre, ha de caure damunt totes aquelles persones que moralment estaven obligades a anar-hi, en raó de llurs estudis, càrrecs, professions i altres herbes i a qui, a més, va dirigit preferentment un acte d'aquesta índole. On eren, per exemple, les "persones de carrera", els mestres d'escola, els estudiants universitaris i tots aquells que parlen de cultura i mai aporten res?. Com sempre se'n dirà que a Andratx és millor no organitzar res d'això perquè tothom passa de tot però aquesta no és una explicació convincent. O és que pot ésser una solució el no fer res?. Ara bé, mentres continuin passant de tot els qui no ho haurien de fer, és clar que resulta molt difícil fer qualsevol cosa.

En quant al pregó, que més que un pregó de festes va ésser una interessant conferència, hem d'agrair al senyor Mascaró

"EL QUE SUCCEÍ AMB EL PREGÓ DE FESTES FOU SENZILLAMENT RIDÍCUL"

"Tothom passa de tot".

*****

que malgrat la minvada assistència exposàs amb detall els seus novetosos punts de vista entorn al poblament prehistòric de Mallorca, d'acord amb els quals els primers habitants de l'illa haurien vingut de les costes mediterrànies de la Península. És aquesta una teoria guiada pel sentit comú, única eina a falta de proves més directes, encara que susceptible de manipulacions per part d'aquells que intenten vincular històricament les Balears amb la Península, seguint les decrepites tesis proespanyolistes que pretenen interpretar els esdeveniments geogràfics (Les Illes com una prolongació geològica de les terres peninsulars) i històrics (conquesta catalana, incorporació a l'Espanya dels Reis Catòlics i Decrets de Nova Planta) com a diferents escalons cap a la justificació d'un procés predeterminat i irreversible d'integració de les Balears dins l'estat espanyol, d'acord amb el qual la primera passa hauria estat l'arribada d'uns primers pobladors a les illes de procedència peninsular.

Finalment cal esmentar i assumir la petició que féu el Sr. Mascaró als nostres regidors referent al merescut reconeixement que mereix l'obra de Mn. Joan Bautista Ensenyat, el nostre historiador local, pel qui demanà la dedicació d'un carrer.

BIEL ENSENYAT PUJOL

FOLKLORE, POBLE I SOCIETAT

Es curiós quan parlem de Folklore Mallorquí pensam en el passat, com si és tractàs de reproduir lo que els nostres padrins feien exactament igual o sigui per noltros el folklore és una tornada al passat vestint calçons a l'ample i mocador a l'antiga. Veim molt malament la interpretació dels nostres balls per joves vestits amb la roba que vesteixen a situacions actuals. Oblidam lo que vol dir folklore. Ve de l'anglès. Folk:poble; lore: ciència. O sigui: Ciència del poble. El poble és una essència viva que evoluciona, la seva ciència també. Si no el poble mor.

El folklore és la tarja d'identitat del poble, lo que fa que aquest poble sigui ell i no un altre.

És evident que ecologia rima amb folklore. Un poble que no té transformacions ecològiques no en té de folkloriques. La cançó de la feina agrícola és molt important. Dins el món de la feina imposava una cadència. Per ventura Mallorca fou dels llocs a on es conservaren més aqueixes cançons de collir olives o d'espolsar ametlles perquè el procés no ha canviat mai.

Es obvi que altres feines agrícoles han canviat i per tant les cançons també son noves, ja no és el mateix ritme o cadència de feina.

El perill està en que un receptor petit que anomenam ràdio fa que unes cançons que no entren dins la influència de la nostra àrea cultural està invadint els nostres camps destruint l'armonia del pagès amb el seu entorn.

Ja ho digué N'ALÍ a l'editorial del mes passat: Un poble és coneix per la seva capacitat de fer festa.

El folklore no és aquesta exhibició anònima i descafeïnada que es mostra als grups de turistes amb unes postures estudiades i amb una rutina i monotonia molt gran. No és pot vendre el folklore, el folklore és viu. No és pot creure mai que el folklore sigui un conjunt de grups recopiladors d'experiències musicals passades servides en conserva. Així com no surt massa bé un arròs paella que es compra la base congelada o en conserva. No respon a l'autenticidad ni a la missió del folklore exhibir un "tècnics" dels balls. El folklore ha de fer poble. BON VENT

SORTIR A FER UNA VOLTA

Aquests capvespres d'estiu conviden a sortir a fer una volta per les foranes dels nostres pobles o també a vegades tenim ganes de fogir de la massificació de les nostres platges principals i cercam una caleta més llunyana. Nos trobam amb una sèria de atentats ecològics la major part dels quals n'és responsable la nostra civilització, la més incivilitzada que es coneix i que fa que per tot arreu quedin rastres del nostre pas, bé sia restes de menjar o redols cremats degut a la mania de fer menjar sense mirarsi allà hi perill de calar foc. També hi ha por de no patir sed i es porten infinitat de pots que deixam tirats per terra i esclafades les llaunes fan un efecte depriment o molt pitjor si son botelles que no en queda cap de sencera i son un perill de ferides i talls. I no parlem dels plàstics que al punt ens enterrarà a tots.

I la quantitat d'objectes casolans vells que la gent deixa al primer lloc que li ve bé. Deixem per altres ocasions més hivernenques parlar del desastre en que es troben els marges desfets per cercadors de caragols o espàrrecs. Això que de cada dia més vagi empitjorant la natura i doni una sensació d'abandó, col.laborant el fet de que hi hagi tan poca gent que treballi al camp. Ja no eixermen com altre temps. La gent viu d'esquena al camp, a la natura. No és té en compte aquesta ciència dita ecologia.

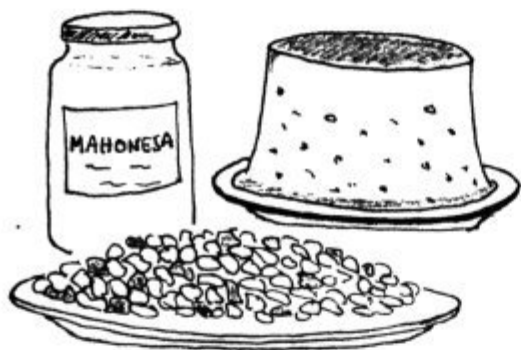
Esperem que les generacions futures ho tenguin més en compte.

CURAU-VOS EN SALUT

CAGAREL.LES

Avui parlarem d'una patologia que fa rialles a quasi tothom que veu o s'imagina es malalt, (i molt poques a aquest), són ses "caguetes", o dit un poc més científicament, diarrea.

Quasi tothom, per no dir tothom, en qualque moment de sa seva vida n'ha tingudes o ha estat a punt de tenir-ne. Això darrer sol coincidir quasi sempre amb un estat de nirvis, que tan poden ser per un susto, un exàmen, una mala notícia, etc..., i és que una de ses causes de diarrea és lo que se diu "stress", que posa en funcionament un mecanisme, el qual fa que es budell se mogui molt més, causant diarrea o donant ganas de anar de ventre.

Un altre causa, sa més frequent i que se pot evitar, és sa intoxicació i sa infecció. Sa gent moltes vegades confon aquestes dues coses ben distintes; sa primera seria, per exemple, menjar albercocs esquitats amb insecticida sense haver-los rentat abans. I sa infecció per menjar una ensaladilla contaminada perquè s'hi ha posat una mosca damunt. Vos ne riureu de que una mosca sigui causa d'una cagarel.la o diarrea general, que afecta a bastant gent. A vegades heu llegit als diaris, que tant de gust passen de parlar de coses tristes, que a un hotel la mitat des turistes tenen diarrea. Vos preguntareu com una "cagaredeta" de mosca en pot produir tantes a ses persones. Sa raó és bastan senzilla:

Tots vos imaginau a on ha anat una mosca abans de posar-se damunt d'una ensaladilla (i parl de sa ensaladilla simplement perquè té maonesa), o de nata, púidings, flams, cremes..., allà es microbi deixat per sa mosca troba el seu ambient: Una temperatura bona i s'aliment necessari per reproduir-se, i així ho fa. Quan n'hi ha una quantitat suficient dóna sa diarrea.

Tot això se pot evitar tenguent en compte aquestes quatre coses:

D. A. M. E.

D.: dits. Rentar-se ses mans sempre abans de tocar menjar.
A.:Aliments. En s'estiu guardau-los dins sa gelera, que no estiguin a temperatura ambient, sobre tot en s'estiu. Rentar sempre amb lleixivet sa verdura i sa fruita, encara que no estigui esquitada. Posar sempre un tassó de lleixivet dins sa font quan vos hagin duït un camió d'aigua o l'hagiu omplida de pluja.
M.: Mosques. No les deixeu entrar ni posar damunt els aliments.
E.:Excrements.(No fer-ho davall sa fuiguera!!).

Es consell més senzill i important, és que vos renteu i eduqueu a es nins a rentar-se ses mans abans de menjar.Teniu en compte que per exemple es cucs, que molts pensen que venen per menjar massa dolç o altres coses, només és degut a una contaminació per ses mans brutes.

A pesar de tot, si vos peguen caguerel.les anau as metge.

Ses nostres coses

S'HORTÈNSIA

S'hortènsia va ser introduïda a Europa el 1790 desde el Japó.

Començarà a florir es juny si la teniu a s'interior o cap el juliol o agost si està en es jardí. En aquest lloc viven més temps que en es cossiols, en es quals solen durar uns tres anys. Vol molta llum però no sol directe perquè la seca, cuidant de que sempre estigui ben regada. En s'estiu vol ser regada cada dia ficant-la dins un poal amb aigua durant deu minuts i esquitant-la també un poquet per damunt. Igual que els animals no se conforma amb aigua tota sola, convé per tant abonar-la amb abono líquid un pic per setmana.

No la tingueu a temperatura massa alta a s'interior de sa casa en s'estiu, en canvi en s'hivern si la guardau a un lloc fresc (en s'hivern ho son totes ses cases d'Andratx) a lo millor vos agontarà pes proxim any.

Sa flor és estèril però no ses cabeces, que son ses que duen sa llavor i si les deixau secar podreu fer nous planters. Podeu tenir, també, noves plantes si en s'estiu tallau brots d'uns 10-15 cm. i les sembrau dins una mescla d'arena i turba procurant que sa terra sigui humida i a una temperatura d'un 15 graus centigrads. Vos treurant flor a s'any sigüent.

Si voleu tenir s'hortènsia amb flors blavoses en ves des seu color rosat, només heu d'afegir sulfat d'alumini a s'aigua

Si veis que ses fulles sa mustien és que li falta aigua, però si tornen grogues és que li falta llum. Però si son ses fulles tendres ses quer tornen grogues i a ses velles les resalten es nirvis, és que s'aigua té massa calç, l'heureu de regar amb aigua de pluja i dar-li una sola vegada ferro.

Si per sa primavera esperau de bades que sa vostra hortènsia tregui brots nous i flors i vos desengana, és que l'heu de canviar de test i dar-li abono.

Si a ses fulles les surten taques marrons o son grogues amb terenyines per davall ses

fulles que surten noves estan deformades, és que estan infectades. Per ses taques marrons basta que li tireu flor de sofre i per lo demás compreu un insecticida per plantes.

ESCUDELLA FRESCA

Antigament se menjava molta llegum, i avui en dia aquesta bona costum, s'ha perdut. Dic bon costum perquè menjar llegum és ingerir proteïnes i fibres, que són bones pes creixement ses primeres i pes budells ses segones. I com ara comença sa temporada de ses mongetes pintades, vos donarem una recepta per cuinar-les:

Necessitau:

-200 gr. de mongetes pintades tendres.

-200 gr. de mongetes tendres.

-2 patates.

-un carabací.

-una seba grossa.

-una tomàtiga madura i grossa.

-brou de pollastra o vadella.

-un brot de moradui.

-n'hi ha que hi possan un brot d'alfabaguera.

-una tassa d'oli d'oliva.

-un os de pollastre o vadella.

-sal.

Tallau es cap es mongetó o mongeta tendra, i fei-les quatre trossos, desgranau ses mongetes pintades. Pelau ses patates, carabací, seba i tomàtiga. Tallau a bocinets ses partates i es carabací i picau ben menut sa seba i sa tomàtiga.

Encalentiu s'oli dins una greixonera i sofregiu sa seba fins que sigui blana; en aquest moment afegiu sa tomàtiga fins fer una salsa. Afegiu ara cinc tasses de brou i tirau-hi sa sal. Quan bulli afegiu tots es ingredients manco ses herbes.

Quan es carabací se desfaci, treis es ossos i tirau ses herbes, deixau pegar un bull durant deu minuts i ja estirà a punt de servir amb tires de prebe verd i olives.

Ha de coure a poc foc i s'ha de beure tot es brou.

El repartidor de diaris més vell i més veterà de Mallorca, s'ha retirat

L'AMO'N ANTONI "PETITA"

Lamo'n Antoni Bosch Alemany, de mal nom "Petita", és un dels personatges més coneguts d'Andratx degut a l'exercici de dos oficis que l'han donat a conèixer: ens referim al repart de diaris que ara ha deixat i la elaboració dels saborosos gelats i mantecados d'ametlla de Can Nero.

A llarg de la seva vida son nombroses les activitats realitzades: Emigrant a Cuba, pescador, gerrer, gelater i repartidor de diaris, tot això combinat amb la família, l'amistat i el tracte amb tota la gent coneguda.

Prova de la seva amabilitat és la breu conversa amb ell sostinguda i que dona la mesura d'una dilatada vida de 81 anys rica amb experiència i treball.

-Durant quin temps heu repartit els diaris?

-He repartit els diaris que se publiquen a Mallorca durant quinze anys a tots els subscriptors. La feina ha estat sempre constant ja que el nombre no ha variat. Vaig començar repartint el diari "Balears", després el "Diario de Mallorca", "Última Hora", i el darrer "El Día".

-Hi ha hagut oscil·lacions en les subscripcions?

-Practicament han estat sempre les mateixes. Ara bé, els diaris a vegades han anat pujant o baixant depenent de les circumstàncies i de les necessitats de lectura dels subscriptors.

-Hi ha qualque anècdota mencio-nable durant aquests quinze anys?

-No. No hi ha hagut mai res a dir ja que sempre he procurat servir bé els clients i tornar puntualment els doblers als diaris.

Quan em vaig jubilar d'aquesta feina, el diari "Última Hora" va publicar una ressenya dient que era el repartidor "más viejo y veterano de Mallorca".

Sempre he rebut un bon tracte de tots els diaris ja que ens hem correspost mutuament.

-Perquè vàreu agafar aquest ofici de repartidor?

Perque en el poble era necessari i no trobaven ningú. Abans, en Tem es Ferrador repartia, però quan ho va deixar m'ho varen proposar i ho vaig acceptar.

-Feieu sempre es mateix recorregut?

-Sí, la ruta era sempre la mateixa. Feia tot el poble i

ses afores, desde Son Jofre a Sa Font de la Vila i, a vegades, feia dues voltes.

-Ha estat aquest l'únic ofici que heu exercit?

-No, com he dit abans, he repartit diaris aquests darrers quinze anys, però he fet moltes feines durant la meua vida: pescador, gerrer, gelater...

-Sempre a Mallorca?

-Mallorca és molt petita, en aquell temps, 1916, vaig emigrar a Cuba com molts d'homes del poble feien aleshores. Amb el correu vaig fer la ruta de Mallorca a Cuba passant per Barcelona, Tarragona, València, Màlaga, Càdiz, Tenerife, on desembarcàrem en arribar a Batamanó.

-Quina feina fereu allà?

-Pescava esponja i peix, segons el producte que treiem rebiem les ganàncies. En aquell temps, devers cent duros cada més o mes i mig.

Vivíem dins les barques a on feiem feina i procuravem estalviar lo possible per tornar a Mallorca amb un poc de capital.

-Què fereu quan torneu a Mallorca?

-Després de haver anat a Cuba per segona vegada, vaig tornar a Mallorca dedicant-me a pescar

De portes a fora
EN TORN AL PROGRAMA DE FESTES

L'estiu, ja se sap, és temps per la diversió. El bon temps convida la vida a l'aire lliure i ses sortides de nit. Tot el món surt de la tardor hivernal per disfrutar de gusts oblidats. La gent va de vacances, omple ses platges i vetla, més o menys, segons gusts i edats. Lo que és segur és que se viu més de portes a fora i més intensament.

El reflex més clar de que l'estiu és temps de festes i tranuitar ho mos dona com sempre les festes que celebren tots els pobles. I com no, les nostres de Sant Pere obren la porta de les que se celebren per tota Mallorca.

Sense entrar en un pla crític de les passades festes de Sant Pere -ja que això seria una crítica de portes a dins- vull fer unes observacions en quant a la redacció del programa de festes. Veig que la primera fulla diu "Festes Patronals" i que jo sàpigua mai les festes de Sant Pere han estat patronals si no

"Populars", car el patró del poble és "Sant Bartomeu", i a continuació llegesc que l'organització va a càrrec del "Excelentíssim Ajuntament", quan només hi ha dins l'estat espanyol dos "Excelentíssim Ajuntament", que són Madrid i Barcelona. El nostre Ajuntament d'Andratx, amb molta d'honra, és "Magnífic". I basta.

En quant a la darrera fulla sí que dol dir-ho. Està en blanc!. Vull dir que Sant Marçal, festa també tan entrañable i antiga com Sant Pere ha desapareguda i no mos han donat una raó, i és que no n'hi ha.

Crec fermament que tot lo dit s'ha fet sense mala intenció i que tot lo fet té remei. Per això i per sempre: Visquen les festes de Sant Pere per molts d'anys!.

JAIME ENSEÑAT JUAN

L'AMO'N ANTONI "PETITA"

(Ve de la plana anterior)

i com que les ganàncies no eren suficients, també feia feina a sa taulera els dies que em necessitaven. A temporades vaig fer net garrigues per vendre-ho a la taulera.

-I els gelats?.

-A l'any 1939 quant vaig venir de Cuba, ajudava a n'En Biel Mir fent gelat d'ametla i mantecado. Així vaig aprende aquests ofici que ara ja és la meva filla i el meu gendre que continuen amb l'elaboració artesanal d'aquest producte.

Tot seguit em mostra una ample

ressenya que sobre el gelat d'ametla va sortir publicada a un diari mallorquí. La conserva enmarcada dins la gelateria on es pot adquirir aquest producte saborós i refrescant.

Fins aquí l'entrevista. És una llàstima que l'amo'n Toni no escrigui o faci escriure ses seves memòries, crec que serien molt interessants.

Ens despedim.

Queda la sensació d'haver guaitat a una vida plena d'activitat i esforç.

ARGUTA

SANT ELM

Sant Elm poblat considerat com a refugi de pescadors antigament a les costes de ponent de la nostra illa i tenint enfront Sa Dragonera com un arredo més, ha deixat de costat el seu caràcter pescador, en quedar molt pocs de professió, ara ja és una zona turística estivenca del nostre ponent.

A la dècada dels seixanta molts d'arraconers emigrants a França constituïren a Sant Elm el seu petit xalet, amb jardinet, per poder gaudir d'unes vacances ben merescudes en aquest lloc tan tranquil i amb tants de records que els havien contat el seus majors a la llunyana França.

De la mateixa manera, altre gent de Palma que algun dia havia vingut a parar per aquestes contrades, compraren un terreny i allà construïren també la seva caseta o xaletet.

A les dècades dels setanta i vuintanta la construcció d'apartaments turístics ha anat en progressió ascendent i son prou les urbanitzacions que s'han realitzat i també la nombrosa quantitat de locals comercials que ja hi ha: botigues, bars, restaurants i botigues de records. Així i tot encara no es pot considerar una zona molt hotelera ja que només hi ha un hotel i tres hostals o pensions.

Els apartaments fets han estat una forta empena per l'estiu i per les tradicionals vacances de Nadal i Pasqua. El que no s'ha conseguit és que hi hagi una considerable població estable durant tot l'any per això ho consideram de temporada.

Avui molta gent recala a Sant Elm per menjar ja que la seva fama gastronòmica és ben coneguda. Els pioners de l'art culinari foren N'Ascensió Llanes al kiosco "Playa" i En Jaume Juan "Verda" al "Dragonera" que amb les seves especialitats atreïen a molts de mallorquins i així podien admirar les belleses d'aquest lloc.

La primera millora important fou la construcció d'un mollet per l'enginyer Gabriel Roca (a.c.s.) i la instal·lació d'ele-

tricitat gràcies a l'esforç del batle de S'Arracó En Bartomeu Bosch "Monjo". El primer telèfon públic fou instal·lat al restaurant Dragonera, actualment hi ha dues cabines telefòniques situades a la Platja Gran, que no satisfan les necessitats dels habitants. Aquest és un problema que preocupa a l'Associació de Veïns que intenta la Companya Telefònica instal·li telèfons particulars (avui n'hi ha molts pocs) a uns preus raonables i justs.

Els carrers estan asfaltats i en bon estat. L'asfalt s'ha duït a terme en uns quants anys. La carretera, els darrers anys ha sofert una sèrie de millores gràcies a la col·laboració de l'Ajuntament, Associació de Veïns i de particulars, no obstant encara resulta un vertader problema.

El transport públic resulta insuficient, ja que en plena temporada estiunca només hi ha dos autocars, un el dematí i un altre s'horabaixa amb un horari poc acomodat per ser emprat per molta gent.

La platja Gran és, sens dubte el lloc que atreu a la gent, les seves aigües netes i la ben cuidada arena, gràcies a l'esforç de l'encarregat En Miquel Vich i el seu equip de col·laboradors, conviden a passar unes hores o dies a Sant Elm. Manquen unes instal·lacions deportives, ja sols compte amb unes pistes particulars de petanca i un solar que fa de camp de futbol.

Cada dissabte se celebra la Santa Missa i es fa a l'aire lliure, emperò enguany, el dia de Pa amb Caritat, es col·locà la primera pedra de lo que serà, amb la col·laboració de tots, l'Església de Santa Catalina Tomàs a Sant Elm.

L'Associació de Veïns ve funcionant des de fa uns quants anys i encara que hi ha hagut fortes oscil·lacions en el seu funcionament, va duent a terme una bona tasca en benefici de dels residents i visitants de Sant Elm perquè de cada dia la convivència sigui millor.

ELS TALAIOTS

La paraula talaiot fou treta per significar els monuments o edificacions dels poblats prehistòrics. Avui en dia els historiadors experts en Prehistòria coincideixen afirmant que el talaiot és un edifici fet amb grans pedres, bé sigui circular o rectangular.

La divisió clàssica és dividir la prehistòria segons el material que usaven. Així es parla d'una edat de pedra, edat de ferro, edat de bronze. A Mallorca es divideix en tres etapes:

Poblament inicial 4000 anys abans de Jesucrist.

Pretalaiòtic 2000-1300 A.J.C.

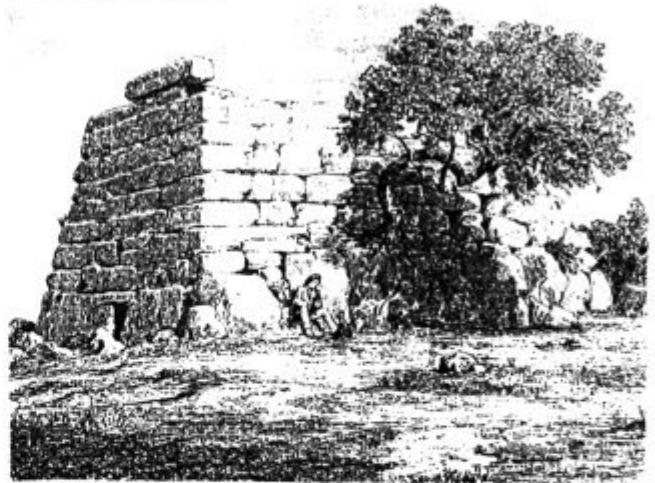
Talaiòtic 1300-123 A.J.C.

POBLAMENT INICIAL Es tenen molt poques notícies de com era l'habitat o la forma política del grup humà mallorquí. Degut a la seva situació geogràfica, el seu clima benigna que no té temperatures extremes resulta un paradís, ara bé la manca de recursos naturals feu que els indígenes anessin cap a altres terres, evidentment, per la mar.

PALEOLÍTIC L'home viu a coves naturals i cabanes fetes amb branques. L'home pretalaiòtic en principi és nómada, pacífic, es dedica a una petita agricultura, a la ramaderia i a la pesca. Aquesta època també s'anomena de la Cultura de les Coves. L'arribada del Bronze canvia la peculiaritats de l'habitat.

ÈPOCA TALAIÒTICA És desconeix el període inicial, no obstant sabem que hi ha una època que llauren i que enterren els morts dins coves artificials. A la arribada de nous pobles a l'Època del Ferro els poblats són molt desiguals fortificats amb pedres descomunals. Els costums sofreixen una gran alteració. A l'illa no hi ha una unitat política car aquestes fortificacions són degudes a un clima de inseguretat.

Podem parlar de dues fases a l'Època Talaiòtica: l'una amb una fase d'aïllament, el talaiot està format per grans pedres amb una habitació central i un corredor d'accés, se'ls suposa torres de defensa. Hi

ha una decadència de la ceràmica molt fina abans de l'Època Talaiòtica, en canvi és molt basta durant aquesta època. Amb tot i això és veu una revolució arquitectònica molt important. És passarà a una organització militar molt rígida, amb gents governades per una minoria. Aquests pobladors avantpassats nostres són indomables, ni fenicis ni grecs arribaren a dominar l'illa i pensem que dominar-la és important per quant Mallorca es troba al mateix centre de les comunicacions marítimes, essent pont entre Europa i Àfrica, entre Orient i Occident, és indispensable per establir comerç. Mallorca guardarà una certa independència administrativa fins que serà conquerida pels romans. Els poblats són centres econòmics i socials i refugis contra els enemics. Mallorca té pocs recursos naturals és molt pobre en mineria, una mica de pastura per cabres i ovelles, una mica de caça, l'agricultura és recolça a l'olivar i el blat. En aquesta època es continua enterrant els morts dins coves i se'ls sequeix cobrint de calç com a mesura d'higiene.

Un altre element a tenir en compte és la sal, element ric i enriquidor, són famoses les explotacions de salines, tal vegada una de les primeres indústries, si més no la primera, que hi hagué a Mallorca, amb la sal ja és poden conservar els aliments.

Ens queden algunes coses per dir però per no fer-ho massa llarg ho deixarem per una pròxima ocasió.

BON VENT

LES FESTES DE SANT AGUSTÍ

L'estiu és temps de festes: Sant Pere, El Carme, Sant Bartomeu... però si entre totes n'hi ha unes que vertaderament són populars aquestes són ses de Sant Agustí de S'Arracó que, com tot lo bo, tenen vuitada amb les de La Mare de Déu de la Trapa.

Enguany, un altre any, també ha estat concedida l'organització al Centre Cultural. La Directiva de l'Entitat ha accelerat la seva marxa per poder oferir al poble unes festes dignes. A més, enguany, seran gratuïtes, no dubtam que això alegrarà a la majoria d'arraconers i a la gent forana que hi vulgui assistir.

MOLTA AFLUËNCIA DE GENT DE FORA

Els nostres pobles han vist al llarg del mes de juliol augmentar la seva població amb l'arribada de molts de paisans que viuen a França o a altres contrades que compleixen amb el rite anual de venir a passar les seves vacances amb nosaltres. A tots ells hi hem d'afegir la innombrable quantitat d'extrangers, sobre tot alemany, que han anat comprant cases als nostres pobles i que aquest mes també les solen ocupar.

Ben vinguts sien tots.

L'ORGUE DE S'ARRACÓ

Aquesta petita joia que celosament guarda l'Església parroquial de S'Arracó, com ja anunciàrem, és objecte d'una bona restauració que, si Déu ho vol, estarà acabada a finals de setembre la qual cosa serà celebrada amb una solemne inauguració que ja s'està preparant.

Després d'uns anys de restar en silenci tornarem a sentir aquesta hermosa obra de Portell.

Els llargs treballs de restauració han estat realitzats per Jan Veldkamp, Walter Roberto Meier i Jan Jongepier.

XI TORNEIG DE PETANCA "GERMANS ENSEÑAT"

El proper 3 d'agost tindrà lloc a Sant Elm el XI Torneig de Petanca "Germans Enseñat" organitzat per Club Petanca S'Arracó. És un dels torneigs petanquistes que en podriem dir clàssic i amb molta categoria a l'illa.

HOMENATGE A UNES NOCES D'OR SACER- DOTALS

El dia de Sant Pere predicà el sermó de la diada el capellà andritxol Mn. Bartomeu Martorell fill d'Andratx, qui el 6 de juny celebrà les noces d'or en el seu sacerdoci, per tal cosa a l'ofertori se li reté un petit homenatge que consistí en l'entrega per part del Batle d'una placa de plata amb una dedicatòria i una parella de joves en nom de la parròquia li entregaren un retrato de Santa Maria d'Andratx enmarcada amb plata. Visiblement emocionat D.Bartomeu agrair aquest homenatge del tot inesperat.

PRESENTACIÓ DEL MAPA DEL PATRIMO- NI ARTÍSTIC

Després de l'ofici de Sant Pere fou presentat al poble d'Andratx el Mapa del Patrimoni Artístic Monumental del Terme d'Andratx que ha estat editat per la Parròquia de Santa Maria d'Andratx i patrocinat per la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear. L'autor és D.Bartomeu Vallespir conegut artista que ja ha realitzat diversos mapes de poblacions de Mallorca. La presentació corregué a càrreg del Llicenciat en Història Gabriel Ensenyat i l'acte acabà amb l'entrega del primer exemplar al Batle, el Rector feu l'entrega.

EL C.D. ANDRAITX VA A CELEBRAR SU ASAMBLEA ANUAL Y LA PRESENTACIÓN DEL EQUIPO

Cuando todavía el final de la pasada temporada, nos adentramos en los trabajos preparativos de lo que será la próxima campaña, que no dudamos la de la consolidación del club en las más altas metas, ya que si para estos últimos años se comenzaba con la ilusión de realizar un buen papel dando entrada a la totalidad de jugadores que terminaban su andadura en los equipos base, ahora sin menospreciar lo que de bueno hay en estos, se van a realizar algunos fichajes para que el equipo pueda optar a uno de los puestos delanteros de la competición, aunque no siempre la realidad se ajusta a lo previsto.

El día 1 a las 10 de la noche tendrá lugar la Asamblea anual del C.D. Andraitx en el Local social sito en Cas Pobil. No se espera una Asamblea muy movida ya que en estos momentos no hay temas virulantes, como son posibles dimisiones ni grandes desajustes económicos. El Presidente Gabriel Ensenyat en su toma de posesión dijo que iba a cumplir el mandato de cuatro años si contaba con el apoyo de la afición, va a empezar su tercera temporada y son muy pocas las voces que se oyen en su contra. Referente al tema económico, aunque conviene esperar a que el contador, Bartolomé Balaguer, nos lea el balance, parece que no hay un desfase muy grande, aunque las salidas creemos que habrán superado en creces las entradas.

Cinco temas componen el orden del día de la Asamblea: Balance de la temporada 1985-86; presentación del presupuesto para la temporada venidera; estado actual de la plantilla; informe sobre el estado de las obras del campo Sa Plana y finalmente el punto en donde suele saltar la polémica y en donde cada uno suele aportar su "ideita", los ruegos y preguntas.

Sin apenas tener tiempo de digerir la Asamblea, el día 2 por la tarde tendrá lugar la

presentación de las diferentes plantillas del C.D. Andraitx, el equipo de preferente que ya lleva algunos días entrenando, el equipo juvenil que inicia otra temporada en II regional, el equipo infantil y los alevines. Será una tarde buena para conocer las nuevas caras y dar la bienvenida a todos.

Estamos ya en puertas de una nueva temporada, difícil temporada ya que al militar el Mallorca en I división va a restar público al fútbol regional, pero no dudamos que el aficionado se dará cuenta de lo mucho que representa para el pueblo el C.D. Andraitx y le dará el apoyo incondicional para que la entidad siga adelante y realice un buen papel.

EL C.D. ANDRAITX ORGANIZARÁ EL IV TROFEO COSTAS DE PONIENTE.

El pasado 10 de julio se reunieron en Camp de Mar los presidentes de los cuatro equipos de la comarca, Costa de Calvià, Cade Peguera, Santa Ponça y Andraitx, el motivo iniciar los preparativos para la puesta en marcha de la organización del IV Trofeo Costas de Poniente y que al ser rotativo corresponde organizarlo este año al equipo andraitxol.

Haciendo un poco de historia recordaremos que el primer torneo jugado en Calvià, de manera sorprendente, lo ganó el Cade Peguera, el segundo que se jugó en Peguera lo ganó el Calvià y el año pasado volvió a ganar el Costa de Calvià en Santa Ponça.

El Andraitx no ha hecho buen papel en ninguna de las ediciones celebradas, claro claro que este trofeo sirve para probar los equipos y ayudar a su puesta a punto.

El programa será el siguiente: día 16 de agosto Costa de Calvià-Cade Peguera, el 17 de agosto Andraitx-Santa Ponça, el día 23 los perdedores y el día 24 la gran final. La hora: las 4,30.

JOFRE

X I U - X I U

Cuentan que la primera noche, entrada la madrugada, las habitaciones estaban vacías, será...

Jugaron allí un partido, se enfrentaron al Hospitalet Isla Blanca, fueron derrotados por 2-1 aunque las condiciones en que jugaron no eran aptas para los buenos deportistas, menos mal que era un partido amistoso, si no al delegado le da un síncope.

Todavía resuenan los ecos de la temporada pasada y ya a la vuelta de la esquina tenemos la nueva temporada futbolística. Este año no hemos parado, lo mundiales nos han hecho enlazar una temporada con otra.

Desde el pasado 23 ya corren sobre la tierra de Sa Plana los componentes de nuestro primer equipo. De momento poco podemos decir, algunas caras nuevas, renovadas ilusiones de hacerlo lo mejor posible y un Raul Cobo que no da tregua.

Solo dos altas hasta el momento: Juan Fiol del At. Baleares y Victor Fernández del Cade, más los juveniles Garcia Jiménez y Jover, aunque no se descartan nuevas altas, aunque el mercado está por las nubes. Ni que fuera pescado del bueno!

Otro juvenil Juan José Gutierrez no se incorporará hasta más adelante, sus ocupaciones personales se lo impiden, aunque uno no duda de que pronto estará en la órbita del equipo.

También en puertas el Torneo Costas de Poniente, que este año organiza el equipo andritxol, se traba en el mismo y no dudamos que ahí se verá la capacidad organizadora de nuestros directivos. Un pero: la hora de comienzo de los partidos nos parecen en pleno agosto, demenciales para los jugadores, aunque creemos que se ha preferido la posible asistencia de aficionados a unas condiciones idóneas para los jugadores. I es que no llueve nunca a gusto de todos.

Regresaron d'Eivissa nuestros alevines, lo pasaron bomba.

Los juveniles pronto empezarán a andar y lo harán de la mano de José Martín, futbolísticamente conocido como Zoco, sabemos que tiene ilusión y está dispuesto a trabajar al máximo, le recomendamos más tranquilidad que la efusión que demostraba cuando jugaba.

Los infantiles también tendrán debutante, un desconocido, Gregorio Moreno, también un joven que viene con muchas ilusiones y que en su mente está el conseguir el título de preparador en esta misma temporada, no dudamos que entre nuestra pléyade juvenil tendrá un buen salón de pruebas.

Cada noche se sigue disputando con gran animación el II Torneo de Futbito.

Este es un deporte que está en alza. Ya vereis que pronto tendrá mucha afición.

EN TOFOL, S'ESCOLÀ

En Tofolet s'escolà
me va carregat de toix
i quan se posa es ruquet
de "ruquets" ja en tenim dos.

Sa padrina el crida i diu:
has d'anar a dur vi, fe via
i embotonet sa camia,
jas els doblers i ves viu.

-Padrineta, que teniu?
Li replicà s'al.lotó.
-Ja m'ho ha dit el s'en Bauló,
es vell de ca'n Alecantí.
-Què vos ha dit aquest moixò?
-Que quan t'en vas a dur vi
sempre sols tu tastar-lo.
-Quan hi vaig mai l'he tastat.
-Ala! que no veus que no te crec.
és quan venc que jo el me bec,
mirau si va equivocat!

JA, JA

En tofol s'en va escapat,
perquè lo millor és partir
a cercar un cortò de vi
des Celler "Can Aigo-lat".

Me troba l'amo a sa bota
que l'havia d'encetar;
el convidà a berenar,
donant-li un troç de coca.

JE, JE

Quan ja estava a punt sa bota
li digué:

-Arrambet aquí, escolà,
te despatxaré es primer;
agafa s'embut i aguanta'l bé
que si no te vesarà.

L'amo quan es grifó va rodar
en ves de vi sortí aigo.
-Què haurem d'estendre es paraigo?
s'escolanet li va dir.

L'amo se va empeguèir
fent sa cara ben funesta
i exclamà: cap com aquesta!
No hi hem pensat a posar es vi.

Ji, Ji

(L'autor és en Toni Graneretes,
però la recita molt bé en
Jaume Alorda)

HUMOR

JA JA